

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

Переглянути у форматі pdf

О. С. Крамарьов

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

№ 2, 2016 [Назад](#) [Головна](#)

0 0 0 0 0 0 0 0 0

УДК 332.37

*О. С. Крамарьов,
аспірант, ННЦ „Інститут аграрної економіки НААН України”, м. Київ*

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

*A. S. Kramaryov,
postgraduate student, National Scientific Center "Institute of Agricultural Economics", Kyiv*

THE IMPROVEMENT OF FINANCIAL STIMULATION RATIONAL AGRARIAN LAND USE

Стаття присвячена проблемі розвитку фінансового стимулювання раціонального використання земельних ресурсів. У статті досліджуються теоретичні і практичні питання впровадження економічних методів стимулювання раціонального використання земельних ресурсів. Основні напрями фінансування землеохоронних заходів.

The problem of development of financial stimulation of the rational land use resources are investigated in this article. The theoretical and practical issues of introductions economic methods of stimulation is grounded. The main areas of financing lend prevention events.

Ключові слова: *раціональне землекористування, фінансове стимулювання, землеохоронні заходи, методи стимулювання, земельні ресурси, підвищення родючості угідь.*

Keywords: *rational land use, financial stimulation, lend prevention events, methods of stimulation, landed resources, fertility improving of lands.*

Постанова проблеми. Розвиток виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств неможливий без хоча б простого відтворення родючості ґрунтів. Враховуючи це, проблема формування надійних джерел фінансування заходів з охорони та поліпшення земельних угідь набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми формування економічного механізму раціонального використання і відтворення знаходиться в центрі уваги багатьох вчених-аграріїв таких, як М.Я. Дем'яненко, Д.С. Добряк, Л.Д. Тулуш [7], А.М.Третяк [6], Л.Я. Новаковський та багато інших.

Мета статті. Узагальнення методичних засад формування фінансового стимулювання раціонального використання земельних ресурсів.

Виклад основного матеріалу Розбудова аграрного сектора України, передбачає стале землекористування, котра залежить від ефективності відтворювальних процесів в аграрних підприємствах. Одним із складових аграрного ресурсного потенціалу є земельні ресурси, раціональне використання яких можна розглядати крізь призму відтворення родючості ґрунтів. Головною причиною деградації ґрунтів є домінування незбалансованої дефіцитної системи землеробства в Україні, через що найродючіші у світі чорноземи перетворюються на ґрунти із середнім рівнем родючості й продовжують погіршуватися, а врожаї останніх років здебільшого є результатом вичерпування природної родючості й збіднення її потенційної частини [5, с.7]. При цьому 79% прибутку в сільському господарстві України одержують за рахунок природної родючості й лише 21 % є результатом запровадження технологій [4].

Разом із цим відбувається «екологічне проїдання» прибутку, оскільки збитки від зниження родючості ґрунтів близькі, а в окремі роки вищі за прибуток, що одержують аграрні підприємства України від реалізації продукції. Так, за розрахунками фахівців, у 2010 р. з 18,5 млн. га ріллі, на якій вирощували основні групи культур, безповоротно втрачено: 2,38 млн. т азоту, фосфору та калію на суму понад 23,0 млрд. грн. і 8,2 млн. т гумусу на суму 16,3 млрд. грн. Проте це вартість лише добрив, але не враховано витрати на їх перевезення, внесення, заробітну плату, амортизацію, паливе тощо [1].

Усвідомлення необхідності попередження і усунення деградаційних явищ на сільськогосподарських землях, мінімізація економічних втрат в галузі обумовили розвиток інструментальної бази раціонального використання земельних ресурсів в кінці ХХ століття.

Як зазначає Дідковська Л. І, інструменти стимулювання раціонального використання та охорони земельних ресурсів можна поділити на стимулюючі та примусові. До стимулюючих належать: пільгове кредитування та оподаткування; звільнення від сплати за земельні ділянки, які перебувають у стані сільськогосподарського освоєння і під час поліпшення їх стану; компенсація витрат і втрати доходів через консервацію земель; надання державою субсидій і дотацій господарствам, які проводять землеохоронні заходи; вдосконалення цінової політики щодо продажу екологічно безпечної продукції.

Примусові важелі включають: платність землекористування; додаткове оподаткування використання екологонебезпечних засобів і заходів; збори за забруднення навколишнього середовища, в тому числі погіршення якості ґрунтів, штрафні санкції за порушення принципів екологічного землекористування; викуп права на забруднення (екологічна ліцензія) та екологічне страхування [2].

Закріплені у Земельному кодексі України норми визначають регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі виконання комплексу економічних заходів з метою забезпечення збереження та відтворення земельних ресурсів, екологічної цінності природних і набутих якостей земель. Застосування економічних важелів впливу на поведінку юридичних та фізичних осіб, як суб'єктів земельних правовідносин, спрямоване, насамперед, на позитивне виконання ними обов'язків власників землі й землекористувачів щодо підвищення родючості ґрунтів та збереження корисних властивостей землі. Одночас органи державної влади та місцевого самоврядування зобов'язані створювати такі економіко-правові умови, які б спонукали власників землі і землекористувачів добровільно, без будь-яких

засобів примусового впливу на їх діяльність, брати безпосередню участь у виконанні заходів, пов'язаних з раціональним використанням та охороною земель за ринкових умов.

На сьогодні найбільш поширений метод економічного стимулювання – це платежі, пов'язані з компенсацією втрат, спричинених вилученням земель з сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва. Загальні особливості деяких підходів наведені в таблиці 1.

Механізм фінансово-економічного заохочення землекористувачів до здійснення землеохоронних заходів ґрунтується на системі методів прямого та побічного стимулювання. Система прямого економічного стимулювання повинна базуватися на безпосередньому субсидуванні та охоплювати такі основні методи (табл. 1).

Таблиця 1.
Система прямого економічного стимулювання землекористування та здійснення землеохоронних заходів

Заходи	Методи стимулювання
Противерозійний обробіток ґрунту	Погектарні виплати за проведення противерозійних агротехнічних заходів на сільськогосподарських угіддях
Створення поєзакисних лісосмуг	Щорічне відшкодування не одержаного доходу з площ угідь, зайнятих насадженнями. Компенсація витрат на створення та догляд за насадженнями до змикання крон
Створення насаджень вздовж берегів річок, водойм, в ярах і балках	Компенсація витрат на створення насаджень
Проведення хімічної меліорації ґрунтів	Відшкодування витрат на придбання меліорантів (вапно- та гіпсовмісних матеріалів) та виконання меліоративних робіт
Підвищення родючості земель	Періодичні виплати за приріст родючості ґрунтів

Джерело: складено автором

Подібна система економічного стимулювання природоохоронних заходів повинна розвиватися на основі пільгового режиму оподаткування, різних видів пільгового кредиту, інших методів, які дають змогу виконувати роботи без виділення коштів з бюджету, за рахунок накопичення сільськогосподарськими товаровиробниками власних ресурсів [5, с. 220]. Різні види податкових пільг та пільгового кредиту впроваджуються у межах податкової та кредитно-фінансової політики для стимулювання інвестиційної активності сільськогосподарських товаровиробників щодо використання сучасних науково-технічних досягнень з метою заміни старої, екологічно деструктивної, і впровадження нової, природоохоронної та ресурсозберігаючої технічної бази та технологій виробництва, а також для створення природоохоронної інфраструктури. Реалізація податкового стимулювання землеохоронної діяльності на практиці можлива за допомогою таких конкретних методів (рис. 1):

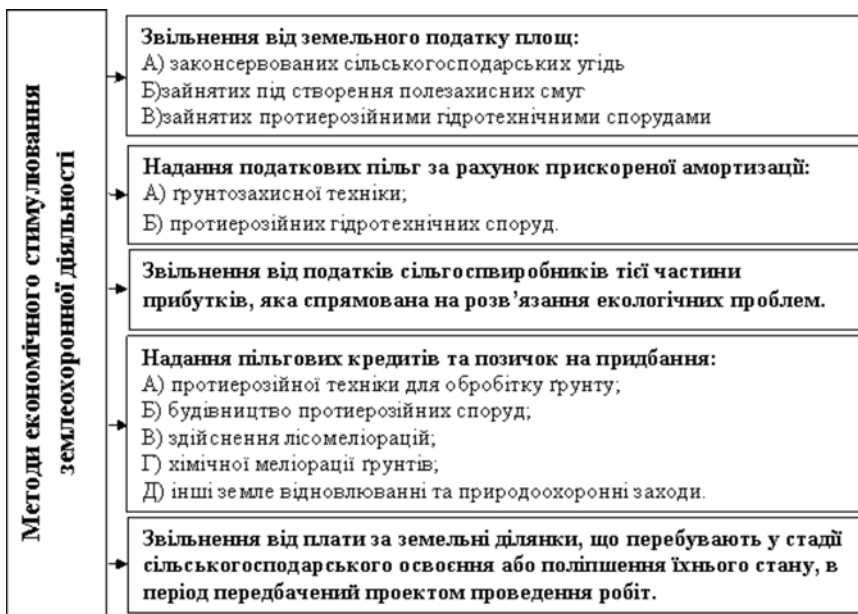

Рис. 1. Методи економічного стимулювання землеохоронної діяльності

Джерело: складено автором

Здійснення природоохоронних заходів вимагає витрат, але їх нездійснення також тягне за собою витрати. З економічної точки зору реалізація землеохоронних заходів дозволить забезпечити високопродуктивне виробництво, підвищити родючість ґрунтів, відновити корисні властивості ґрунту та зменшити витрати на господарювання.

Хоча розв'язання проблеми зниження родючості сільськогосподарських угідь є ключовим завданням як для держави, так і для органів місцевого самоврядування. Про це свідчать наявність як загальнодержавної, так і цілового ряду місцевих програм розвитку земельних відносин [7, с.357]. Але в останні роки в нашій державі повністю відсутнє фінансування заходів з охорони ґрунтів.

Висновки та пропозиції. Система економічного стимулювання природоохоронних заходів повинна розвиватися на основі пільгового режиму оподаткування, різних видів пільгового кредиту, інших методів, які дають змогу виконувати роботи без виділення коштів з бюджету, за рахунок накопичення сільськогосподарськими товаровиробниками власних ресурсів В умовах економічної кризи, коли засоби прямого економічного стимулювання раціонального землекористування та охорони земель не можуть активно розвиватися, через дефіцит фінансових ресурсів у держави, потрібна дієва система стимулювання котра б забезпечувала нагромадження коштів на природоохоронні інвестиції.

Також важливою складовою частиною цього механізму заохочення суб'єктів сільського господарства до оптимізації землекористування є методи економічного стимулювання концентрації землеволодінь та землекористувань. На жаль сьогодні в практиці агроекологічного регулювання України методи економічного стимулювання землеохоронної діяльності поки що не використовуються. Проте, напрацьована потужна нормативно-правова база, в тому числі закон «Про охорону земель», але є ще багато законодавчих актів, які вкрай необхідні, а ще краще, щоб після прийняття вони виконувалися.

Література.

- Греков В. О. Особливості проведення агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення [Електронний ресурс] / В. О. Греков, Л. В. Дацько. Режим доступу : <http://www.ndipvt.org.ua/konf6/1/1.htm>.
- Дем'яненко М, Я Земельний податок у механізмі земельних відносин // Вісник аграрної науки — 1994—№10— С. 3-10

3. Дідковська Л. І. Економічний механізм раціонального використання та охорони земельних ресурсів в аграрній сфері: автореф. дис. канд. ек. наук: спец. 08.07.02 / Л. І. Дідковська. – К.: 2006. – 23 с.
4. Зось-Кіор М.В. Теоретичні аспекти удосконалення земельних відносин у сучасних умовах господарювання// М.В Зось-Кіор// Економіка АПК. — 2013. — №3 — С.88-93.
5. Балюк С.А., Медведєв В.В., Стратегія збалансованого використання, відтворення і управління ґрунтовими ресурсами України / за наук. Ред. С.А. Балюка, В.В. Медведєва. — К.: Аграрна наука, 2012. — 240 с.
6. Третяк А.М. Управління земельними ресурсами/ За редакцією професора А. М. Третяка. Навчальний посібник. - Вінниця: Нова Книга, 2006 - 360 с.
7. Тулуш Л.Д., Проніна В.І., Сеперович Н.В., Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників: стан та перспективи розвитку. — Львів: НВФ „Українські технології”, 2009.— 296 с.
8. Тулуш Л.Д., Боровик П.М. Реформування механізму справляння сплати за землі сільськогосподарського призначення// Л.Д. Тулуш, П.М Боровик. // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси —2010.—№7(25)— 355—366 с.

References.

1. Grekov V.O. (2012), “Features of realization of the agrochemical passport system land of the agricultural setting”, [Online], available at: <http://www.ndipvt.org.ua/konfb/1/1.htm>.
2. Didkovska L.I. (2006), “The economic mechanism of the rational use and preserve of the landed resources is in an agrarian industry”, Ph.D. Thesis, Kyiv, Ukraine.
3. Demyanenko M. J.(1994) Land-tax is in the mechanism of the landed relations , *Visnyk of agricultural science*, vol. 10, pp. 3–10.
4. Zos-Kior M.V. (2013), “Theoretical aspects of improvement the land relations in the modern conditions of menage”, *Economy of AIC*, vol. 3, pp. 88—93.
5. Balyk S.A., Medvedev M.M. (2012), “*Strategiya zbalansovanogo vikoristanya, vidtvorenya i upravliniya gryntovimi resyrsami Ukraini*”, [Strategy of the balanced use, recreation and management of Ukraine the land resources], Agrarna nauka, Kyiv, Ukraine.
6. Tretyak A.M. (2006), “*Upravliniya zemelnimy resyrsami*” [Management the landed resources], Nova kniga, Vinnitza, Ukraine.
7. Tulush L.D., Pronina V.I., Septrovish N.V. (2009), “*Opodatkyvanya silskogospodarskih tovarovirobnikiv: stan ta perspektivi rozvitky*”, [The taxation of agricultural commodity producers: gang and prospects of development], *Ukrainsky tehnologii*, Lviv, Ukraine.
8. Tulush L.D., Borovik P.M. (2006), Reformation of mechanism of production of inpayment is for earth of the agricultural setting “*Economic sciences: Series Accounting and finance* , vol. 7(25), pp. 355—366.

Стаття надійшла до редакції 08.02.2016 р.

ТОВ "ДКС Центр"